

Nr 59.

Av herr **Olsson, Oscar**, *angående skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om upprättande av ett statstidningsföretag m. m.*

I alla kultursamhällen har man vid den periodiska pressens första mera betydande framträdande på många håll väntat sig mycket av den i syfte att den skulle andligt höja och skola de delar av befolkningen, vilkas uppfostran av olika anledningar blivit mindre grundlig, och att detta pressens uppfostringsarbete skulle så småningom i sin mån utjämna klyftan mellan de olika samhällsklasserna. På sina håll gick man så långt, att man ansåg pressen som universitetets jämnbörding och att den jämte detta hade ärvt de plikter, som den medeltida kyrkan en gång hade gent emot folket. På många håll har man däremot i denna pressverksamhet sett en fara för en lugn utveckling eller ett lugnt stillastående — beroende på vad var och en ansett mest önskvärt — i det man förmenat, att det till stor del vore pressens skuld att folket dragits ifrån kyrkan, som ute bland de breda lagren skulle representera den högre bildningen och det officiella samhället i såväl andliga som mångahanda världsliga ärenden, och att samhällslivet därigenom skulle gå mot upplösning och villervalla.

Man fruktade vidare en skadlig massuggestion genom tidningspressens benägenhet att ideligen upprepa samma slagord och meningar och att den lilla självständighet, som de breda lagren förut hade, skulle genom tidningarnas dagliga skrivelser gå förlorad, ävensom att folkets andliga liv i det hela skulle genom densamma förfläckas. Det var därför inte heller med blida ögon, som de av religiösa stämningar gripna djupa leden i vårt land först mottogo den för trettio à fyrtio år sedan sig snabbt utvecklande periodiska pressen.

När man nu ser tillbaka på tidningspressens arbete under de tre

Bihang till riksdagens protokoll 1915. 3 saml. 26 häft. (Nr 59.) 1

årtionden, under vilka den tagit så stort uppsving, kan man inte annat än erkänna, att här som på många andra ställen ligger »sanningen i mitten».

De förstnämndas önsknings- och förhoppningar, att pressen skulle utöva ett stort uppfostrarbete, ha till en del uppfyllts, och inom pressens medlemmar av alla färger kunna många namn nämnas, vilkas bärare i hög grad tjänat folkupplysningens sak. Framför allt ha de breda lagren genom pressen fått ojämförligt mera överblick över världen än de någonsin förr haft.

Men inte heller den andra gruppen har visat sig bestå av idel falska profeter. I allt för hög grad ha deras farhågor uppfyllts. Framför allt sedan tidningsföretagen med sin yttre utveckling gled oöverens från enskilda personer, som ägde och ledde dem och vilkas personliga anseende delvis var beroende av deras företags skötsel, till opersonliga aktiebolag, vilkas aktieägare icke ha något yttre ansvar för hur deras tidning ser ut, och som därför ofta sköta tidningen med lejda krafter och hetsa dessa att göra det på ett sådant sätt, att den inbringar mesta möjliga vinst åt ägarne, har denna tidningspress blivit andligt allt tunnare och hållningslösa, ja, ofta ogenerat sanningslös, och tar det ej så noga med om den skall få dementera i morgon vad den tar in i dag, om den nu över huvud dementerar något, ofta tiger den, i förlitande på att den av de stora pappersdrakarne översvämmade allmänheten skall genast glömma vad den läst till följd av lektyrens massa och dess servering huller om buller utan inbördes sammanhang. Därmed har ock denna tidningspress så småningom kommit att nästan helt förlora sin forna betydelse för folkbildningens höjande.

Denna förskjutning nedåt det sluttande planet har fortgått oavbrutet hand i hand med den yttre utvecklingen, och då denna på de sista åren varit storartad — fruktansvärd hade kanske varit ett riktigare uttryck med hänsyn till verkningarna av denna utveckling — torde man inom kort stå inför det förhållandet, att den periodiska pressens inverkan på arbetet för folkets höjande blir minus i stället för plus, blir ovännens, som sådde ogräs i det vete, som samhällets bildningsinstitutioner sätt med mycket arbete och betydande kostnader.

Tidningspressens till det yttre storartade utveckling i våra dagar har uppnåtts genom en förbättrad teknik inom själva tryckeriyrkets såväl som på kommunikationernas område. De förbättrade maskinerna ha i hög grad sänkt tillverkningskostnaderna per enhet, så att det blivit möjligt även för den fattigaste att hålla sig med en daglig tidning. Bättre ordnad och snabbare postbefordran, telegrafnätets utbred-

ning och telefonens framträdande och utveckling hava förorsakat ett så snabbt utväxlande av underrättelser mellan jordens skilda delar, att det endast sällan dröjer mer än dygnet om, innan man i sin tidning kan läsa om mera betydande händelser, som timat på jordklotets andra sida. Denna snabbhet i nyhetsförmedlingen eggjar folket att följa med vad som händer dag för dag långt mer än på den tiden för hundra år sedan, då ett meddelande av även den mest brådskande och viktiga art krävde veckor för att nå från Rom eller Paris till Stockholm.

En annan mäktigt bidragande orsak är affärslivets uppsving. Om vi se i en tidning för omkring hundra år sedan skola vi finna att den innehåller mycket litet av annonser, utom sådana, som kunna gå under rubrikerna »Allmänna kungörelser» eller »Borttappat» samt »Nöjen». Hantverkaren fann utan tidningens förmedling sin kundkrets, och knappast någon tillverkare av varor gjorde detta för att få profit i så stor skala, att han därigenom hastigt kunde samla rikedom, utan man nöjde sig i regel med att sträva efter sin ståndsmässiga utkomst. Men sedan varutillverkningen börjat ske i stor skala och i kapitalismens tecken, i syfte att hastigast möjligt få största möjliga vinst, har affärslivet börjat att i stigande skala genom tidningspressen vända sig till allmänheten och det finnes nu firmor som ge ut hundratusentals kronor i annonser för en enda slags tvåll eller cigarrett. Detta har å ena sidan för tidningsföretagen medfört så avsevärda inkomster, att tidningarna kunnat tillhandahållas allmänheten till priser, som betydligt understiga tillverkningskostnaden, och varigenom tidningspressen säkert blivit mer jämnt spridd även inom de fattigare folklagren än eljest skulle blivit fallet. Men i andligt hänseende har, som ovan sagts, pressen ock så småningom förfallit och förlorat sin förra självständighet, till stor del genom verkningarna av denna inkomstkälla. Många upplysningar, som kunde lända till allmänhetens fromma om knep och bedrägerier på såväl affärslivets som andra områden, bli nu nedtystade, och det har t. o. m. gått så långt, att tidningar finnas, som inhösta betydande summor på annonser om läkemedel och andra varor, om vilka vederbörande tidningsutgivare icke äro okunniga att deras försäljning är endast en av lagen svåråtkomlig form för bedrägeri gent emot allmänheten. På senare tider har i vårt land vissa tidningars strävan efter stora annonsinkomster antagit former, som, såvitt vi veta, äro alldeles enastående i Europa och rörande vilka man kan tvivla om de moraliskt överskrida den rena utpressningens gräns eller ej. Hit kan bl. a. räknas utgivandet av s. k. yrkes- eller industrinumner, vanligen endast utgående i något hundratal exemplar och i vilka den firma i en viss bransch, som vill släppa till en mera

betydande summa åt tidningen, kan få sina chefer och fabriker fotograferade och en reklamartikel rörande sin affär införd i numret, utan att tidningen tar hänsyn till om den firman är mer eller mindre framstående i facket, genom vilket förfarande naturligtvis allmänheten kan i hög grad vilseledas beträffande olika fabrikanters betydelse för nationen och deras fabrikaters värde. Därifrån är icke steget långt till den rena korruptionen, och det berättas ju om vissa tidningsföretag, att de vid förfäktandet om t. ex. en järnvägslinje bör genomlöpa den eller den trakten, icke gärna göra detta utan erkänsla.

Men den stora spridning tidningspressen fått i våra dagar har även en tredje betydande orsak. Det är den stigande folkbildningen, som spirat ur folkskolans och trafikväsendets utveckling och delvis genom pressens arbete under bättre dagar. De breda lagren ha alltmera trätt ut ur sin förra isolering, bildat nationella och internationella sammanslutningar inom var sina fack och bringas även därigenom till större lust att följa dagens händelser på olika områden. Tidningen blir det givna medlet härtill. Tidningspressen får sålunda nu mer än fördom sig anvisat folkuppfostrarens viktiga kall och blir den enda uppfostraren, när folkskolan och kyrkan i stort sett slutat den ungas fostran i och med konfirmationen. Det är ett högst maktpåliggande uppdrag, som den sålunda förr frivilligt åtagit sig och nu tvingas att handhava. Jag skall ej gå in på i huru hög grad den misslyckats i detta; att den endast i ringa grad nu har utsikt att lyckas är nära oomtvistligt.

Detta behöver ej bero på bristande god vilja hos dem som redigera dessa tidningar. Utom på den ovan antydda orsaken, att ganska oansvariga, opersonliga sammanslutningar i stor skala trätt i stället för de enskilda personer, som förr ofta både ägde, redigerade och direkt svarade för företaget, är det så att det, genom att även de minsta orter kräva sina egna små lokalorgan, uppkommit en sådan mängd tidningar att det blir allt svårare för enskilda personer att uppehålla en tidning, som redigeras i sådan anda, att den i första rummet lägger an på folkets upplysning och fostran; endast staten är mäktig denna stora uppgift, till god del tack vare det förhållandet, att den själv är den störste annonsören och behöver organ för sina meddelanden. Men de privata tidningsföretagen ha i många fall att välja mellan vad som tjänar dess ekonomi eller att gå under i konkurrensen. Även i sådana tidningsföretag, som ägas av enbart ideella eller politiska sammanslutningar, måste man ofta i så hög grad ta hänsyn till det ekonomiska intresset, att det ideella blir lidande. Följden är att tidningspressen icke för folket blivit den mäktiga hävstång till dess höjande till ett rikt och

sunt andligt och medborgerligt liv, som man, som sagt, väntade av den vid dess första stora utveckling för ett halvt århundrade sedan. Liksom teatrarne numera för att locka den stora massan och därigenom hålla sig ekonomiskt uppe, i stället för att ge historiska skådespel och andra av uppfostrande art, i sorgligt hög grad nödgats tillgripa revysslams och pajaspjäser, genom vilka folket förläckas och dess smak ödelägges, så ha ock de flesta större tidningsföretagen för att samla en bred publik och de med denna följande stora annonsinkomsterna allt mer försjunkit i en skadlig sensationsjournalistik.

På dessa tidningars inrikesavdelningar skall man finna, att det ej så mycket gäller att kort och korrekt meddela allmänheten vad som inträffat, genom vilket förfaringssätt man skulle få in långt fler meddelanden än man nu får rum med, utan man söker genom tre à fyra grova rubriker ovanför varandra inbilla allmänheten, att det är något högst betydelsefullt man meddelar inunder rubrikerna, även om det ej är fråga om annat än en skenande häst eller en kullblåst skorsten. Följden blir att man har inte utrymme för ett så rikhaltigt nyhetsmaterial som man annars skulle få in och även viktiga statssaker omtalas ofta i en här eller där undanstucken petitnotis. Följden uteblir inte. En ungdom, som växt upp i sitt hem där en sådan tidning hållits, vänjer sig vid att mest fästa sig vid skvallret och bullret och litet eller intet vid samhällets verksamhet och behov. Man kan ej sedan av den unge med skäl vänta ett så utbildat medborgarsinne, att han för det allmännas väl skall nöjd finna sig i att finna även sina personliga intressen något kantstötta. Skall uppfostrarekallet helt vara överlåtet till en sådan tidningspress, då skall folket snart mer än en väl vårdad trädgård likna en försumpad djungel, i vilken alla fiender till ett ordnat samhälle stryka omkring på rov.

Det finnes särskilt ett område rörande medborgarnes uppfostran, på vilket skolan, som den nu är inrättad, kan göra ytterst ringa, men på vilket en väl skött tidningspress skulle kunna uträtta storverk. Detta är när det gäller att lära folket att finna sig till rätta ute i världen, ge det kunskaper om andra folk och deras förhållanden, vilket mycket väl kan ske genom en väl skött utrikesavdelning i en tidning. Det finnes icke en enda svensk tidning, som kan sägas ha *en verkligt god sådan avdelning* och endast få tidningar, om vilka det kan sägas, att deras utrikesavdelning är försvarbar inför även låga anspråk. I de flesta stora tidningar — om de små lokalbladen kan man naturligtvis icke tala här, då de sakna utrymme för en sådan avdelning — är utrikes-

avdelningen så osammanhängande, att den saknar varje folkuppfostrande betydelse.

Även ute i Europa äro i de icke officiella bladen utrikesavdelningen oftast sämre än man kunde vänta. En tidning, »Frankfurter Zeitung», och ävenså i viss mån »Times», utgöra i detta avseende hedrande undantag. Läsarne av dessa tidningar kunna vara något så när säkra om att de ej gå miste om skildringar av Japans, Förenta staternas, Brasiliens och andra lika långt avlägsna länders statsregleringar, viktigare riksdagsfrågor, mera betydande politiska strömningar och dessas huvudpersoner och vid regeringsväxlingar de avgående och nykommande ministärernas karakteristik, ävensom väl skrivna brev rörande förhållandena på de ekonomiska och kulturella områdena m. m.

Vad en sådan utrikesavdelning har för en folkuppfostrande betydelse behöver väl knappast påpekas, ej heller vilken skada för vårt folks utveckling på skilda områden, som härflyter ur det olyckliga förhållandet, att det i stället för en sådan utrikesavdelning i sin tidning serveras en hel del krams utan värde för läsaren. Här bör staten ej försumma att genom en egen, totalt opartiskt skött tidningspress fullfölja det kostsamma uppfostringsarbete, som skolan och kyrkan börjat, helst som detta uppfostringsarbete kan ge betydande inkomster i statskassan i stället för som vanligen är fallet, utgifter.

På senare tider och särskilt under föregående år har pressens vårdslöshet i utrikesfrågor i en del s. k. stora tidningar övergått till ett för ledningen av vår utrikes politik i hög grad besvärande, okynligt uppträdande, som betänkligt närmar sig den betalde provokatörens. Man har sett tidningar, som ha lagt bort varje hänsyn till att Europa under nuvarande konflikttider girigt avlyssnar varje yttring, som kan tydas som ett uttryck för folkstämningen. Det har stundom sett ut som om all ansvars känsla för land och folk varit bortblåst från en del av denna press, som pockar på att vara »allmänhetens» språkrör och talsman och värst har detta okynne tagit sig uttryck i de organ, där man slätt icke har någon allmänhet bakom sig annat än tidningsredaktionen själv eller kan på något sätt bevisa, att man har mandat att föra någon enda samhällsgrupps talan. Vår utrikesavdelning torde aldrig förr så ha fått erfara vad det vill säga att slåss med samvets- och ansvarslösa människor som under det gångna året. På utrikespolitikens område är det snart ett gammalt system att folket på sina skattsedlar och med sitt liv och blod får betala de fönsterrutor, som oansvariga eller köpta tidningar slå in, men därför är det icke sagt att detta missförhållande skall bli gammalt härefter, sedan man så uppenbart sett

vart systemet leder. Läser man de färgade böcker, som de olika i den nu pågående konflikten indragna ländernas regeringar gett ut, skall man snart finna i hur hög grad skulden till det krig, som nu ödelägger generationers arbete i Europa, ligger hos en provokatorisk eller oansvarig tidningspress, vars uttalanden nationalisterna i de olika länderna tro eller låtsa sig tro vara identiska med folkets i vederbörande land mening. Har man den ringaste aktning för det samhällsbyggnadsarbete, som hundraden miljoner människor utföra och som kostar både möda, offer och nöd för många, kan man ej i fortsättningen som hittills låta okynniga och illvilliga människor lägga minor under dessa dyrbara samhällsbyggnader.

Det är här samhällets plikt att gripa in och försvara sig.

Det bästa sättet för avvärjande av alla utrikespolitiska förvecklingar till följd av en ansvarslös press' uppträdande är att framtaga denna press det falska skenet av att vara allmänhetens eller statsviljans språkrör. Bäst sker detta genom att staten själv skapar sig ett eget stort tidningsorgan, vilket är så ordnat och lett, att det åtminstone med fog kan säga sig vara denna statsviljas språkrör och vars uttalanden de främmande regeringarne endast och allenast kunna hänvisas till. Det är ett fullkomligt spektakel att ett par, tre personer, som icke representera några andra än sig själva och icke ha något ansvar, kunna ta sig för att i ett av dem ägt geschäftsorgan lägga sig i nationens utrikespolitik med later och fasoner som om de representerade allt och alla här hemma, i stället för, som den gamle legosoldaten på 1600-talet, »vem som vill betala bäst». Lagar den därtill så att dess uttjtelser avtryckas i mera framstående organ i utlandet, så är vår utrikeslednings och våra sändebuds arbete i tider som dessa avsevärt försvarat.

Man skall här hänvisa till att samhället kan skydda sig med lagstiftning och att det redan finnes stränga lagbestämmelser för den som på sätt här antytts bringar staten i fara.

Sådan lagstiftning finnes i alla länder, men att denna trafik från en del av pressens sida dock fortgått, visar, att dessa lagbestämmelser ej tjäna mycket till; de användas, man kan väl utan överdrift säga, aldrig, även sedan det i de färgade böckerna påvisats vilken skuld pressen har. Och hur mycket mindre då när endast besvärligheter för regeringen och ingen öppen konflikt blir följden.

Endast en i hundratusenden exemplar utgående statens egen tidning kan skapa bättre förhållanden på detta ömtåliga område.

Startandet av en statens egen tidning av så omfattande art som

det här skulle vara fråga om torde nödvändiggöra uppsättande av ett statstryckeri och inrättandet av en Svenska statens egen telegrambyrå.

Frågan om ett statstryckeri har senast år 1913 varit föremål för riksdagens behandling. Då väcktes en motion av herr J. A. Ingvarson m. fl., i vilken motion det påvisades hur stora tryckningskostnaderna äro endast för departementen. Endast för dem uppgingo tryckningskostnaderna 1910 till nära en halv miljon kronor och beräknades för 1913 till 528,000 kronor. Riksdagens tryckningskostnader uppgå till över en tredjedels miljon kronor och om man så beräknar den väldiga massa järnvägs- och andra biljetter, samt den mängd blanketter av alla slag, som staten behöver, så förstår man att ett sådant tryckeri skulle i vinst ge ett välbehövt tillskott till statskassan. Andra kammaren avslög dock motionen med 87 röster mot 83.

Vad telegrambyråfrågan beträffar är det onekligen något lösligt ordnat, då några enskilda personer, utan någon kontroll från statens sida, ha i sina händer att ge utlandet den bild av svenska förhållanden som det faller dem in att ge, och framförallt är det i så upprörda tider som dessa av stor vikt, att statsmakterna kunna sköta och kontrollera denna förbindelse för vårt land med den övriga världen.

Kostnaderna för en statstidnings start skulle naturligtvis avsevärt nedbringas, såväl vad byggnader som andra omkostnader beträffar, om den förenades med statstryckeri och telegrambyrå.

Vad själva tidningen beträffar kunde den, om man så ville, först så småningom utveckla sig. Det må bliva en eventuellt kommande utrednings sak att i detalj på såväl det ena som det andra området utstaka riktlinjer för tidningens verksamhet. Här må endast några uppslag meddelas.

Post- och inrikes tidningar böra återlösas från Svenska akademien, som i stället erhåller omkring 50,000 kronor årligen till fullbordandet av sitt ordboksarbete, vilket nu, som känt är, bestrides ur tidningens överskott.

Tidningen utgives sedan under samma namn i en riksupplaga, som dock bör vara betydligt utvidgad, helst till »Times» omfång, och bör vara en opartiskt skött mönstertidning såväl på dagsnyheternas som riksdagsreferatens, utrikespolitikens och litteraturens områden. Med tidningen bör vid årets slut följa ett utförligt register över tidningens innehåll, så att den kan bindas och användas som en uppslagsbok för det gångna året.

Beroende på det resultat beträffande företagets framtidsutsikter, som utredningen kan komma till, kunde möjligen en ombrytning ske,

av tidningen till mindre upplagor, som under namn av »Stockholms läns posttidning», »Kronobergs läns posttidning», »Jämtlands läns posttidning» o. s. v. ginge ut en för vart län och en för Stockholms stad. Även länsupplagorna böra vara mönstertidningar i sin art. Beträffande annonserna böra leveransannonser m. fl. näppeligen behöva intagas i mer än den stora upplagan och endast hänvisningar till denna tas in i de mindre upplagorna, vilka huvudsakligen skola vara officiella annonsorgan för var sitt län. En gemensam lantbrukstidning, försedd med register och lämplig att inbinda, torde kunna medfölja alla upplagorna en gång i månaden.

Skulle så befinnas lämpligt kunde ju mycket väl flera län, t. ex. de tre småländska eller de två skånska o. s. v., erhålla en tidning gemensamt.

Rörande prenumerationspriset, ävensom om länsupplagorna borde utkomma tre, fyra eller sex gånger i veckan, torde det vara bäst att ej i förväg yttra sig innan en undersökning ägt rum. Priset på länsupplagorna måste vara så billigt, att de djupa leden kunde hålla sig med tidningen, men i varje fall borde en del av papperspriset betalas genom prenumerationspriset.

Kontrollen över tidningens opartiska skötsel skulle utövas av riksdagen, vilken skulle välja företagets huvudredaktör samtidigt med att den väljer justitie- och militieombudsmän.

Om en landskanslist i varje län finge åt sig uppdraget att mot provision sköta sin länsupplagas förseende med annonser och han därvid, ävenledes mot provision, understöddes av länsmännen och fjärdingsmännen i länet, torde det ej dröja länge innan dessa länstidningar skulle bli för statskassan ganska inbringande företag.

Att svenska staten ger ut ett eget tidningsorgan är, som bekant, ingen ny idé. Redan Gustav Vasas brev äro till stor del att anse som av honom skrivna, ofta långa utredande artiklar, i vilka han till allmänheten på marknaderna och andra platser riktar förmaningar av vitt skild art, ger råd och polemiserar mot de massor av falska rykten, som av fiender till hans regemente spriddes om honom och hans regeringsåtgärders innebörd. Likaså de tid efter annan av senare regeringar vid utomordentliga tillfällen spridda proklamationer, som ej äro att anse som förordningar, äro föregångare till senare statstidningar.

Sedan århundraden äger ock i själva verket svenska staten en egen tidning i Post- och inrikes tidningar, ehuru den nu ej på länge redigerats för statens räkning utan för Svenska akademiens. Denna institution erhöi den 20 december 1791 av Gustav III inkomsterna av

tidningen. Svenska akademien hade redan vid akademiens stiftande av Konungen fått löfte därom, vilket även omnämndes i dess stat den 20 mars 1786. Samtidigt utsåg Konungen tre av akademiens ledamöter att besörja och ansvara för tidningens utgivande och lät å akademiens vägnar genom hovkanslersämbetet med dem upprätta arrendekontrakt i januari 1792 för en tid av tolv år. Arrendet, som visade sig ganska inbringande för arrendatorerna, förnyades gång efter annan.

Enligt Gustav III:s cirkulär av den 22 december 1791, vilket än i dag är gällande, skola inga kungörelser hava laglig verkan, så framt de ej varit införda i Post- och inrikes tidningar. Tidningen har förut haft andra privilegier, vilka nu äro upphävda, bl. a. portofrihet och likaså det under Gustav IV Adolfs regemente tillkomna privilegiet att landsortstidningar inte skulle få intaga andra nyheter än sådana, som först varit intagna i Posttidningen.

Beträffande förslag till förändring i tidningens förhållande till staten, vilka under senaste halva århundradet varit före i riksdagen, hänvisas till en motionen åtföljande bilaga.

På grund av vad här ovan anförts hemställes,

att första kammaren ville för sin del besluta att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utreda i vad mån staten ekonomiskt och på annat sätt kunde erhålla fördelar genom upprättandet av ett statstidningsföretag i samband med ett statstryckeri och eventuellt en statens egen telegrambyrå samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill denna utredning kan föranleda.

Stockholm den 4 februari 1915.

Oscar Olsson.

I motionärens yrkande instämmer

David Bergström.

Bilaga.

Då herr Lindhagen år 1910 väckte sin motion nr 203 om skrivelse till Kungl. Maj:t angående upphörandet av Post- och inrikes tidningar och dess ersättande med en statstidning och denna motion hänvisats till andra kammarens tillfälliga utskott nr 5, utarbetade detta utskotts ordförande, herr Bror Petré, en utmärkt översikt över frågan om denna tidning och de motioner, som förekommit i riksdagen rörande densamma. I denna bilaga är denna översikt mestadels ordagrant följd. I densamma heter det bland annat:

Innan utskottet inlåter sig å ett närmare bedömande av den utav motionären gjorda hemställan, anser sig utskottet böra till belysning av den föreliggande frågan förutskicka några uppgifter angående Post- och inrikes tidningar och den institution, som handhaver dess utgivande, ävensom en redogörelse för dels de uti ifrågavarande ämne tidigare väckta förslag och dels de nämnda tidning närmast motsvarande tidningar i våra nordiska grannländer.

Post- och inrikes tidningar samt Svenska akademien.

Post- och inrikes tidningar är Sveriges äldsta egentliga tidning. Med kortare avbrott har den om ock under växlande titlar ägt bestånd allt sedan mitten av 1600-talet. Från början avsedd att förmedla allenast utländska nyheter kom den efter hand att innehålla förutom annonser jämväl inhemska nyheter, utan att tidningen dock tog någon befattning med den inländska politiken. Utgivandet av tidningen, vilken från 1735 benämndes Stockholms Post tidningar, tillkom ursprungligen postverkets chef såsom ett tjänsteåliggande. Efter det uppsikten över tidningens utgivande överflyttats å kanslikollegiet, uppdrog kollegiet efter någon tid den närmaste ledningen av tidningens skötsel åt överpostdirektören; och uppstod till följd därav efter hand den uppfattningen, att denne ämbetsman hade privilegium å tidningens utgivande. I de tillstånd till tidningsutgivning, som före 1766 års tryckfrihetsförordning meddelades andra personer, plägade av kanslikollegiet inrymmas bestämmelser, som skyddade ifrågavarande tidning för all konkurrens. Vid sidan av denna tidning utgavs emellertid från 1760 av överpostdirektören Matthias Benzelstjerna efter vederbörligt tillstånd en för inhemska nyheter avsedd, icke officiell tidning, benämnd Inrikes tidningar.

Då konung Gustav III den 20 mars 1786 instiftade svenska akademien, utfäste han, att av den inkomst, som för »Svenska Avisornas» utgivande åtnjöt av generalpostdirektören, skulle vid först infallande ledighet av detta ämbete för evärdeliga tider åt akademien utgå en årlig summa av 1,000 riksdaler, vilket belopp ungefärligen motsvarade den då beräknade inkomsten av de tvenne åsyftade tidningarna Stockholms Post tidningar och Inrikes tidningar.

Sedan Benzelstjerna den 11 mars 1791 avlidit, utfärdade Gustav III den 20 påföljande december det i motionen omförmälda privilegium för akademien till utgivande av nyss nämnda två tidningar.

Privilegiibrevet är av följande lydelse:

»WI Gustaf etc. göre veterligt, at som WI i nåder godt funnit, at de tidningar, som hittills under öfverpostdirecteurens tillsyn utkommit, hädanefter och framgent af Svänksa Academien skola vårdas; så hafve WI i kraft af detta Vårt Nådiga Privilegium velat för evärdeliga tider förunna denna Academie rättighet at ensam förlägga och utgifva de så kallad Posttidningarne, hvilkas föremål egentligen är at meddela Utländske Nyheter åt allmänheten, såsom ock Inrikes Tidningarne, till hvilka afl. Statssecreteraren och Postdirecteuren Matth. Benzelstjerna 1760 uppgaf planen; och detta med efterföljande vilkor och förmåner:

1:o) Academien åtnjuter postfrihet ifrån Hamburg till Stockholm för de Utländske Avisor och Journaler, som till Tidningarnes underhållande kunna fordras, och en lika frihet ifrån Stockholm till Hamburg för de exemplar af Academiens Tidningar, som till utländske orter komma at afgå.

2:o) Kommer Academien at i all dess vidd njuta det Privilegium, som vid inrättningen af Inrikes Tidningarne förberörde år den 12 Augusti blef Statssecreteraren Benzelstjerna personligen förunnadt; och åligger det således Postverket at lemna Academien alt det biträde som till insamlande af nödige och nyttige under rättelser hittills vanligt varit eller af Academien till ändamålets befrämjande begäras kan.

3:o) Ingen annan än Svänksa Academien må äga inom Riket postfrihet för Tidningar.

4:o) Skulle Academien vilja göra någon förbättring med dessa Tidningar, antingen till sakernas fördelning eller annorledes, äger hon frihet at sådant hos Oss i underdånighet anmäla, och sedan WI lemnat Vårt Nådiga Bifall, detsamma verkställa.

5:o) Inga andra Kungörelser rörande Testamenten, Skuldfordringsmål, Concourser, Auctioner, Förmynderskap, tjensters ledighet och förgifvande, Markegångstaxor m. m. anses såsom i Laga ordning utgifne än de som uti ofta nämnde Postsamst Inrikes Tidningar blifvit införda.

6:o) Academien äger frihet at på vissa år emot en stadgad afgift till en eller flere uplåta sin rätt till Tidningarnes författande och utgifvande, då den eller de, som med Academien afhandlat, skola noga bibehållas vid alla de förmåner, som af Oss henne i Nåder tilldelte blifvit.

Emot desse förmåner åligger det Svänksa Academien at om oftanämde Ut- och Inrikes Tidningars författande, tryckande och utgifvande draga försorg på ett sätt, som uppfyller ändamålet och befrämjar Vårt Nådiga Nöje.

Och som afsigten med det Nådiga Privilegium WI härmedelst tillagt Svänksa Academien är, både at bibehålla och befordra en för det Allmänna nyttig inrättning, såsom ock at gifva et förnyadt vedermäle af det synnerliga hägn, hvarmed WI omfatta Academien, så vele WI ej allenast skydda Academien för alt slags intrång i detta Privilegio utan ock i synnerhet till förekommande af eftertryckning hafva stadgat, at den som dristar eftertrycka eller utgifva Academiens Tidningar, skall böta 100 Rdr Specie och mista Exemplaren.»

I samband med tillkomsten av detta privilegiebrev utfärdades ock den 22 december 1791 ett kungl. cirkulär till alla kollegier och publika verk, i vilket cirkulär föreskrevs bland annat, att som kungörelser eller så kallade notifikationer icke ansåges medföra laglig verkan, så framt de ej intoges uti nämnda tidningar, men akademien icke kunde förbindas att på sin bekostnad därom besörja, borde vederbörande, vilka icke redan genom särskild kungl. resolution därifrån vore frikallade, då kungörelserna insändes, tillika därför erlægga betalning enligt den taxa, som akademien uti tidningarna meddelade allmänheten.

I början av 1800-talet förordnades vidare, att genom hovkanslerns försorg och under hans inseende skulle i dessa tidningar införas under namn av officiell artikel sådana beslut, författningar och åtgärder, vilka Kungl. Maj:t ansåge böra komma till allmänhetens kunskap.

Enligt av Gustav III vid privilegiebrevets utfärdande lämnade föreskrifter skulle akademien själv ombesörja utgivandet av tidningarna genom de av hennes ledamöter, åt vilka Konungen på av honom fastställda villkor lämnade företaget på arrende. Till och med 1832 omhänderhades utgivandet på dylikt sätt, och var därunder arrendatorernas vinst å företaget ganska betydlig. Antalet prenumeranter å de båda tidningarna, vilka från och med 1821 sammanslogos till en daglig tidning under benämning av Post- och inrikes tidningar, uppgick vid berörda tidpunkt till ej mindre än inemot 8,000.

Efter 1832 års utgång övertog emellertid akademien själv tidningen och utgav densamma genom en av henne utsedd redaktör, så att behållningen ingick till akademiens kassa. Men redan i maj 1834 avlät akademien till Kungl. Maj:t en skrivelse, däri akademien, på grund av svårigheten för en vitter korporation att efter tidens fordringar besörja utgivandet av en politisk tidning, uttryckte den önskan att få till staten avträda sitt privilegium emot en årlig ersättning av 5,200 riksdaler banko, vilken summa ungefärligen motsvarade vad de legala annonserna inbringade och tillika vore för akademiens årliga utgifter oundgängligen behöfelig.

Kungl. Maj:t biföll denna anhållan på det sätt, att akademien erhöi tillstånd att från och med 1835 på fem års tid överlåta sitt privilegium till den, som av hovkanslern antogs att efter fastställd plan utgiva en svensk statstidning. I enlighet härmed upprättades sedermera mellan hovkanslern och akademien ett av Kungl. Maj:t gillat kontrakt, varigenom akademien mot ett årligt statsvederlag av 5,200 riksdaler banko överlät sitt ifrågavarande privilegium på fem års tid å kanslirådet P. A. Wallmark. Titeln å tidningen, vilken såmedelst blev ett särskilt regeringsorgan, ändrades samtidigt till Sveriges statstidning eller Post- och inrikes tidningar.

I kungl. brev den 28 november 1835 föreskrevs, att, på det icke statstidningens redaktion skulle bliva i saknad av påräknad annonsinkomst, de räkningar, som av redaktionen blivit meddelade eller framdeles bleve meddelade å de av vederbörande verk införda annonser, skulle gottgöras av de till expenser för nämnda verk anslagna medel; och den 1 februari 1836 anbefalldes statskontoret att för sådana publika ämbetsverk, åt vilka särskilda expensmedel icke vore på stat anslagna, låta av statsanslaget till expenser för de publika verken, efter rekvisition, direkt gottgöra förfallna annonskostnader.

Statstidningen, åt vilken ett särskilt tryckeri 1835 uppsattes på statens bekostnad, åsamkade emellertid statsverket stor årlig förlust, varför kontraktet i slutet av 1838 uppsades av hovkanslersämbetet. Sedan underhandlingar kommit

till stånd med akademien, förnyades dock kontraktet på oförändrade villkor till slutet av 1841. Det belopp å ej mindre än 52,876 riksdaler 23 skillingar 1 rst. banko, varmed statstidningens utgifter intill sistnämnda års utgång översköto dess inkomster, blev sedermera jämlikt Kungl. Maj:ts proposition till 1844 års riksdag ur statsverkets räkenskaper avskrivet.

Sedan Kungl. Maj:t definitivt uppsagt arrendet med 1841 års utgång, upprättades i december samma år emellan akademien, å ena, samt kanslirådet Wallmark, å andra sidan, ett kontrakt, varigenom tidningen av akademien utarrenderades till Wallmark mot samma arrendebelopp, som staten erlagt. Kort förut hade Kungl. Maj:t till underlåtnad för statstidningens fortsatta utgivande föreskrivit, att för alla rikets styrelse och förvaltning rörande eller därmed sammanhang ägande artiklar, vilka ej tillhörde tidningens officiella avdelning, men till följd av särskild befallning i tidningen infördes, skulle ersättning meddelas av därtill efter omständigheterna anvisade tillgångar.

Kontraktet med Wallmark förnyades årligen till och med 1845, då ett kontrakt på tre år avslöts, vilket 1847 transporterades på kungl. sekreteraren J. C. Hellberg. Denne arrenderade tidningen till och med år 1856, varefter densamma varit av akademien utarrenderad till amanuensen A. L. Björck (1857—1865), akademiens ledamot C. W. A. Strandberg (1866—1877), litteratören E. Bäckström (1878—1886), kanslisekreteraren P. R. Strandberg (1887—1894) och filosofie kandidaten J. R. Spilhammar, vilken ännu innehar arrendet.

Tidningen hade emellertid redan 1844 återfått sin ännu i dag bibehållna titel Post- och inrikes tidningar, samtidigt varmed Kungl. Maj:t förordnat, att de legala kungörelser och annonser, vilka enligt lag eller särskilda föreskrifter borde genom »allmän» tidning offentliggöras, skulle, intill dess annorlunda förordnades, införas i den under sagda benämning i stället för statstidningen utkommande tidning.

Från 1889 åtföljes tidningen dels vanligen en gång i veckan av en bilaga, benämnd »Tidning för leveranser till staten m. m.», och dels för varje månad av ett register över vissa i tidningen införda annonser.

Med nuvarande utgivaren av tidningen J. R. Spilhammar äro kontrakt avslutade dels av akademien och dels av Kungl. Maj:t.

I det mellan Spilhammar och akademien ingångna kontrakt, vilket gäller för ett kalenderår i sänder med ömsesidig uppsägelserätt inom nio månader, har av akademien å Spilhammar överlåtits den rättighet att vara utgivare av ifrågasvarande tidning med därtill hörande tidning för leveranser till staten och övriga bihang, som i följd av kungl. brevet den 20 december 1791 och övriga kungl. brev kunna anses tillkomma akademien.

Bland de åligganden, som enligt detta kontrakt påvila utgivaren, märkas:
att städse i tidningen begagna ett värdigt och vårdat språk;

att undvika tvister rörande politiska ämnen;

att utan obehörligt dröjsmål i tidningen intaga de uppsatser, som av cheferna för de särskilda regeringsdepartementen kunna honom meddelas;

att vid debiteringen av betalning för de i tidningen införda annonser ställa sig till noggrann efter rättelse den taxa, som akademien fastställt och som skall i varje nummer till allmänhetens efter rättelse kungöras;

att underkasta sig den kontroll över debiteringen, som akademien finner skäligt anordna; samt

att i årlig arrendeavgift för tidningen till akademien erlægga dels för i tidningen och dess bihang använt annonsutrymme om 2,525,000 millimeter 25,000 kronor att under året utgå kvartalsvis, och dels för det därutöver i tidningen med tillhörande bihang anlitade annonsutrymmet efter 3 kronor 17 öre för varje fullt hundratal millimeter att, efter frånräknande av till 1,000 kronor bestämd gottgörelse för det månatliga registret, betalas under loppet av januari månad påföljande år, med rätt dock för utgivaren att, i den händelse annonspriset skulle varda nedsatt under den av akademien fastställda taxa av 4⁴/₁₀ öre för millimeter av enkel spalts höjd, tillgodoräkna sig en mot minskningen i annonsinkomst svarande nedsättning av arrendet till akademien.

Det mellan Spilhammar, såsom utgivare av ifrågavarande tidning, samt Kungl. Maj:t gällande kontrakt, vilket ingåtts den 30 november 1909 och gäller för ett kalenderår i sänder med tre månaders ömsesidig uppsägelserätt, innehåller följande bestämmelser:

1:o) Utgivaren ansvarar för att tidningen ordentligt utkommer varje söckendag.

2:o) Det åligger utgivaren att städse begagna i tidningen ett värdigt och vårdat språk, att undvika tvister rörande politiska ämnen samt att utan ersättning tidningen intaga:

a) de meddelanden, som dittills lämnats under rubriken »officiellt»;

b) underrättelser från Kungl. Maj:ts kansli, till omfång ungefärligen motsvarande de under 1909 intagna;

c) kortare statistiska uppgifter av allmänna intresse, såsom månadsrapporter angående statsverkets inkomster, brännvinsbränningen, utvandringen ur riket m. m.;

d) kortare uppsatser för dagen, vilka vederbörande departementschefer önska få i tidningen införda.

3:o) Däremot får tidningen åtnjuta förmånen att av Kungl. Maj:t och Dess regering i så måtto betraktas och behandlas såsom officiell, att alla officiella och legala kungörelser, där ej i särskilda författningar annorlunda stadgas, såsom dittills i första hand i tidningen införas. Om utnämningar och andra regeringsåtgärder lämnas meddelanden från statsdepartementen samtidigt till tidningen och till aktiebolaget Svenska telegrambyrån, regeringen obetaget att, om sådant skulle finnas lämpligare, låta meddelande i första hand lämnas till tidningen, som då har skyldighet ombesörja, att meddelandena omedelbart uppsättas i korrektur och i sådant skick tillhandahållas telegrambyrån.

4:o) Vidare erhåller tidningen skyndsamt del av alla till kungl. kabinettet för utrikes brevväxlingen ankommande telegram, som äro lämpliga att offentliggöras.

Angående bilagan »Tidning för leveranser till staten m. m.» har mellan Kungl. Maj:t och Spilhammar upprättats särskilt kontrakt av huvudsakligt innehåll, att i densamma skola införas de kungörelser, varom stadgas i §§ 10 och 60 av

kungl. förordningen den 17 november 1893 angående statens upphandlings- och entreprenadväsende m. m., samt att annonsavgiften icke må överstiga Post- och inrikes tidningars vanliga annonspris.

Det annonspris av $4\frac{4}{10}$ öre för millimetern, som, på sätt förut uppgivits, för närvarande gäller för Post- och inrikes tidningar har ägt bestånd allt sedan detsamma i december 1877 blev av akademien fastställt.

Till jämförelse mellan nämnda tidnings och andra i huvudstaden dagligen utkommande tidningars annonspris må här meddelas följande, av utskottet sammanställda tablå:

Tidningens namn	Spaltbredd	Annonspris per millimeter			Annonspris efter Post- och inrikes tidningars spaltbredd	Högst pris för Post- och inrikes tidningar
		Före texten	Efter texten	Medelpris		
Post- och inrikes tidningar	61	4.4	4.4	4.4	4.4	
Aftonbladet, huvudupplagan	61	10	8	9	9	4.6
» landsortsupplagan	61	8	5	6.5	6.5	2.1
Aftontidningen	67	10	8	9	8.2	3.8
Dagen	60	10	8	9	9.15	4.75
Dagens Nyheter, Stockholmsupplagan	61	10	8	9	9	4.6
» » nationalupplagan	61	6	5	5.5	5.5	1.1
Nya Dagligt Allehanda, Stockholmsupplagan	66	10	8	9	8.3	3.9
» » » nationalupplagan	66	8	6	7	6.5	2.1
Social-Demokraten	60	8	7	7.5	7.6	3.2
Stockholms Dagblad	66	10	8	9	8.3	3.9
Svenska Dagbladet	65	10	8	9	8.4	4
Svenska Morgonbladet	60	6	5	5.5	5.6	1.2

Prenumerationspriset för Post- och inrikes tidningar har alltsedan 1878 utgjort 15 kronor för år, oberäknat postbefordringsavgift. Från och med 1890 utgives emellertid för rikets lantkommuner en särskild s. k. kommunalupplaga, vilken dock är till innehållet alldeles identisk med den andra upplagan, men varav ett exemplar lämnas till varje kommun mot ett prenumerationspris av 7 kronor 50 öre för år, oberäknat postbefordringsavgift.

Enligt av utskottet inhämtade uppgifter utgör för närvarande antalet prenumeranter å Post- och inrikes tidningar i huvudstaden 520 och i landsorten 1,123, å den s. k. kommunalupplagan 7 och å enbart leveransbilagan i huvudstaden 370 och i landsorten 948.

Svenska akademien, som enligt de för densamma utfärdade stadgar, har till sitt »yppersta och angelägnaste göromål att arbeta uppå svenska språkets renhet, styrka och höghet», ombesörjer såsom bekant f. n. utgivandet av en omfattande

historisk ordbok över svenska språket, vilket arbete fortgått alltsedan mitten av 1880-talet och torde kunna förväntas vara avslutat först om 40 à 50 år.

Av statsmedel åtnjuter akademien sedan början av 1870-talet allenast ett under åttonde huvudtiteln uppfört ordinarie anslag av 2,250 kronor avsett till bestridande av akademiens löpande utgifter.

Frånsett vissa donationsfonder utgöras akademiens enskilda medel huvudsakligen av de inkomster, som tillfallit och alltjämt tillfalla henne på grund av det i kungl. brevet den 20 december 1791 innefattade privilegium. En av friherre B. von Beskow mot lösen av 50,000 riksdaler riksmünt till akademien donerad fastighet i huvudstaden har för några år sedan av akademien avyttrats för 335,000 kronor.

Beträffande akademiens enskilda medel hava riksdagens revisorer år 1846, 1859, 1869, 1872, 1883 och 1887 gjort framställning om, att räkenskaperna över desamma måtte hållas tillgängliga för granskning. Dessa framställningar hava emellertid av akademien avböjts, och Kungl. Maj:t har ej funnit skäl att därom meddela akademien förståndigande.

Från och med 1894 ha dock, efter därom av akademien till Kungl. Maj:t gjord framställning, från akademien till kammarrätten överlämnats årliga räkenskaper över dels inkomsterna av Post- och inrikes tidningar och dels utgifterna för ordboksarbetet, de senare bestående i arvoden för redaktionen och för excerpter samt hyra m. m. för scriptoriet.

Jämlikt nämnda räkenskaper hava de av akademien för åren 1900—1908 uppburna arrendemedel för tidningen samt akademiens åren 1900—1909 för ordboksarbetet havda utgifter belupit sig till följande belopp, nämligen:

År	Arrendeinkomster för tidningen	Utgifter för ordboksarbetet
1900	43,422: 29	47,039: 49.
1901	43,058: 04	49,022: 12.
1902	48,678: 45	45,880: 38.
1903	48,637: 24	38,575: 29.
1904	49,604: 09	40,504: 62.
1905	51,930: 87	46,422: 61.
1906	56,806: 33	47,738: 41.
1907	62,578: 90	47,118: 08.
1908	84,759: 39	47,701: 82.
1909	(ej ännu redovisade)	44,592: 55.

Sedan akademien beslutat att för ordboksarbetet oavkortat använda de akademien av tidningen tillfallande inkomster hava de belopp, varmed nämnda inkomster somliga år överskjutit kostnaderna för ordboksarbetet, fonderats för att i mån av behov användas för samma ändamål.

Nämnda s. k. ordboksfond utgjorde vid utgången av år:

1905	40,397 kronor 48 öre.
1906	43,052 » 96 »
1907	50,263 » 66 »
1908	65,006 » 40 »
1909	105,480 » 78 »

Tidigare uti ifrågavarande ämne väckta förslag.

Utskottet övergår härefter att redogöra för de särskilda förslag, som i de uti motionen berörda hänseenden tidigare framstälts.

Redan vid riksdagen 1840—41 väcktes i då avgiven motion förslag om utgivande genom någon av Kungl. Maj:t förordnad person av en officiell tidning, vilken skulle innehålla endast regeringens officiella meddelanden, ämbetsverks och officiella auktoritetens kungörelser samt alla slags legala annonser och vilken tidning borde förena de båda fördelarna att för möjligast lägsta betalning införa nämnda kungörelser och annonser och att för möjligast lägsta prenumerationsavgift hållas allmänheten till handa utan att åtnjuta något direkt understöd av statsmedel.

Denna framställning avstyrktes av vederbörande utskott under påvisande, hurusom en dylik tidning, vilken otvivelaktigt måste anses lända till förfång för det åt svenska akademien meddelade privilegium, säkerligen skulle föranleda anspråk på ersättning åt akademien genom ökade statsanslag; och blev utskottets hemställa av samtliga stånden bifallen.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 28 oktober 1850 yttrade dåvarande lagberedningen, att under fortgången av dess arbete den fråga ofta förekommit, huruvida för de talrika fall, då enligt lagar och författningar, stämningar, andra kallelser eller underrättelser av varjehanda slag skulle meddelas allmänheten genom tidningar, det sätt, som därtill begagnades, verkligen kunde antagas vara för ändamålet tillfyllestgörande. Enligt beredningens mening borde nämnda meddelanden, på vilkas iakttagande ganska många människors hela välfärd ej sällan berodde, införas i något kungörelseblad, som kostnadsfritt utdelades till varje församling och till offentliga myndigheter för att överallt i riket vara tillgängligt för envar, som därav ville hämta någon upplysning.

I proposition till riksdagen 1865—1866 gjorde Kungl. Maj:t framställning om anvisande av visst anslagsbelopp i syfte att, enär hinder då mötte för framläggande av förslag till ett fullständigt ordnande av en officiell tidning, genom överenskommelse med utgivaren av Post- och inrikes tidningar tills vidare bereda de med en dylik tidning avsedda fördelar genom att för varje kommun i riket tillhandahålla ordföranden i kommunalstämman ett exemplar av nämnda tidning för att sedan, på sätt kommunalstämman bestämde, hållas tillgängligt för kommunens medlemmar. Till stöd för denna framställning åberopades, förutom lagberedningens ovan nämnda uttalande i fråga om legala tillkännagivanden, jämväl angelägenheten av att ej mindre befolkningen bereddes tillfälle att taga kännedom om de redogörelser för allmänna ärenden, som borde intagas i en officiell tidning, utan även regeringen ägde ett organ, varigenom den kunde för den stora allmänheten och ej blott för ett fåtal prenumeranter meddela de upplysningar, som ansåges behöfliga för att förklara regeringens åtgärder och utveckla grunderna för dess beslut.

Statsutskottets majoritet tillstyrkte den gjorda framställningen under hemställa tillika, att, som det ävenledes vore av vikt, att representationens förhandlingar bleve inom landet kända genom fullt tillförlitliga, om än kortfattade redo-

görelser, tidningens utgivare måtte tillförbindas att, på sätt som kunde bli föreskrivet, i tidningen införa jämväl redogörelser för nämnda förhandlingar.

Propositionen vann emellertid icke riksdagens bifall. I skrivelse till Kungl. Maj:t den 19 juni 1866 anmälde rikets ständer, att de vid prövning av framställningen ansett sig äga giltig anledning betvivla, att de åsyftade ändamålen skulle genom den föreslagna åtgärden vinnas i någon mån, som motsvarade därtill erforderliga kostnader. Ordförandena i kommunalstämmorna kunde icke förpliktas att i sitt hem hålla tidningen tillgänglig för den, som önskade taga kännedom om densamma innehåll; och även om lämplig plats för läsningen bleve beredd, torde därigenom endast de närmast boende komma i tillfälle att begagna sig av den erbjudna förmånen. Att åstadkomma en allmän cirkulation av tidningen mellan kommunens medlemmar syntes jämväl vara överkställbart. Vad anginge det återopade behovet för regeringen att äga ett organ inom tidningspressen, vore regeringen redan under dåvarande förhållanden i tillfälle att genom Post- och inrikes tidningar meddela allmänheten erforderliga upplysningar, och ett vidare deltagande å regeringens vägnar i den offentliga diskussionen över politiska och administrativa frågor syntes varken vara av behovet påkallat eller kunna leda till åsyftad följd.

Vid 1871 års riksdag påyrkades i en av herr J. Sjöberg inom andra kammaren avgiven motion, att till Kungl. Maj:ts disposition måtte ställas visst anslagsbelopp för upprättande av ett kungörelseblad, benämnt Sveriges allmänna tidningar.

I motiveringen till nämnda hemställan framhölls, att det åt svenska akademien givna privilegium, såsom icke av Kungl. Maj:t förnyat efter tillkomsten av 1812 års tryckfrihetsförordning, för länge sedan upphört att äga giltighet. Men i händelse denna uppfattning skulle befinnas oriktig, borde akademien, mot avstående från privilegiet, genom statsanslag beredas ersättning för därigenom mistade inkomster. Post- och inrikes tidningars uppgift hade enligt motionärens mening aldrig blivit klart fattad. Av dess dubbla egenskap av officiell och icke officiell följde, att densamma beträffande den icke officiella delen måste uppträda i tävlan med andra tidningar för att göra sitt innehåll så omväxlande som möjligt, och detta bemödande måste åter i större eller mindre grad misslyckas just på grund av tidningens ställning i förhållande till regeringen. Enligt motionärens uppfattning borde tidningen för framtiden inskränkas till att återgiva dels officiella meddelanden och dels legala kungörelser och tillkännagivanden. Tidningens omfång skulle därigenom komma att inskränkas till omkring hälften av det dåvarande. Av större vikt än det tidigare ifrågasatta kostnadsfria utdelandet av tidningen till varje kommun i riket vore säkerligen, att prenumerationspriset bleve väsentligt nedsatt, exempelvis till 4 riksdaler riksmünt för år. Visserligen kunde det med skäl antagas, att en tidning av nu angivna beskaffenhet och omfång skulle kunna uppehållas utan statsunderstöd, men intill dess detta blivit av erfarenheten bekräftat, borde likvisst ett mindre anslag för ändamålet beviljas.

Uti det av statsutskottet över motionen avgivna utlåtande, vilket av båda kamrarna bifölls, anfördes, att, ehuru utskottet icke ville bestrida giltigheten av de utav motionären framställda anmärkningar mot dåvarande anordningen av Post- och inrikes tidningar, utskottet dock ansåge de i sådant hänseende anförda förhållanden icke innebära tillräcklig anledning att då frånträda samma anordning, helst det av motionären framlagda förslaget till en officiell tidning syntes giva skäl

till väsentliga anmärkningar. Sålunda vore det mer än tvivelaktigt, om en tidning, som icke i någon mån redogjorde för sådana dagens händelser, för vilka intresset dåmera utbredde sig till allt vidare kretsar, skulle även med det antydda prenumerationspriset kunna ernå en så allmän spridning, att de underrättelser, som däri innehölles, kunde anses vara för envar tillgängliga. Under inga förhållanden borde staten billigtvis undandraga sig att lämna akademien ersättning för de inkomster, som av Post- och inrikes tidningar tillflöte densamma.

Vid riksdagen 1877 väcktes inom första kammaren av herr A. O. Wallenberg en motion, däri föreslogs, att riksdagen måtte på ordinarie stat uppföra 50,000 kronor för att, på sätt regeringen funne lämpligt, användas till upprättande av en tidning, som inom pressen skulle representera regeringens åsikter och önskningsar.

Motionen avstyrktes av statsutskottet, som i däröfver avgivet utlåtande påvisade, hurusom regeringen ej saknade tillfälle att vare sig i Post- och inrikes tidningar eller annat pressorgan meddela erforderliga upplysningar samt bringa sina åsikter till allmänhetens kännedom.

Statsutskottets avstyrkande hemställan bifölls av båda kamrarna; och då Wallenberg vid 1879 års riksdag förnyade motionen, blev densamma ävenledes av statsutskottet avstyrkt och av bägge kamrarna avslagen.

I en vid 1888 års riksdag inom andra kammaren väckt motion hemställdes av herr A. P. Danielson om utredning i syfte att alla legala tillkännagivanden av såväl ämbetsmyndigheter som enskilda måtte i de fall, då sådana offentliga tillkännagivanden vore enligt lag och författningar dem ålagda, införas i en statstidning, vilken skulle vara avsedd utslutande för dylika tillkännagivanden jämte meddelanden från regeringen och riksdagen i vissa ärenden samt utgivas under statsmyndighets kontroll och så anordnas, att tillkännagivandena skulle medföra minsta möjliga kostnad för vederbörande, varförutom utredningen även borde omfatta i vad mån och på vilket sätt samma statstidning borde kostnadsfritt utdelas.

Till stöd för denna hemställan anförde motionären bland annat: att den annonsering, som funnes i lag anbefalld och som upptoges i Post- och inrikes tidningar, vore till följd av annonsernas dyrhet en tunga för den stora allmänheten och särskilt för den fattigare befolkningen mycket tryckande; att, då svenska akademien icke vederbörligen förnyat det henne givna privilegium, hinder därav ej kunde möta för ordnandet av den lagtvungna annonseringen på ett mera tidsenligt sätt; att den beskattning, som nämnda annonsering innebure, icke borde få godtyckligt bestämmas av en institution av ifrågavarande slag; att den föreslagna statstidningen borde kostnadsfritt utdelas till ämbetsverk och myndigheter samt rikets alla kommuner; samt att annonspriset för legala annonser borde beräknas så lågt, att i genomsnitt endast kostnaden för tidningens utgivande bleve ersatt.

Det andra kammarens tillfälliga utskott, till vars behandling motionen hänvisades, anförde i sitt över motionen avgivna utlåtande — efter att hava erinrat om det i 1 § 3 mom. tryckfrihetsförordningen förekommande stadgande, att äldre privilegier å skrifter utgivande, förlänta till allmänna inrättnings understöd, ej ägde kraft för längre tid än 20 år efter förordningens tillkomst, med rätt dock för Kungl. Maj:t att dem, varje gång, på högst 20 år förnya — att enligt av utskottet föranstaltade efterforskningar det svenska akademien förlänade tidningsprivilegium

säkerligen icke blivit av Kungl. Maj:t någon gång förnyat. Om ock således berörda privilegium sannolikt icke lade hinder i vägen för Kungl. Maj:t att, efter uppsägning av den med Post- och inrikes tidningars utgivare avslutade överenskommelse, meddela förordnande, varigenom officiella och legala kungörelser komme att i första hand införas i annan tidning, ansåge dock utskottet åtgärd, varigenom akademien skulle gå miste om nämnda tidnings avkastning, vilken vore akademiens förnämsta inkomstkälla och snart sagt ett livsvillkor för att den skulle kunna fortsätta sin verksamhet och fullborda det påbegynta ordboksarbetet, icke böra vidtagas utan i sammanhang med anordning, genom vilken akademien bereddes ersättning för vad hon såmedelst förlorade. Med påvisande, hurusom det icke vore företrädesvis den fattigare befolkningen, som betalade annonserna i Post- och inrikes tidningar, och att det näppeligen borde ifrågasättas, vare sig att statsverket skulle vidkännas någon del av kostnaden för de legala kungörelser, vilkas gäldande åläge enskilda personer, eller att priset för dessa annonser, vilka med avseende å korrekturläsning och dylikt krävde större noggrannhet och omsorg än andra i tidningar publicerade tillkännagivanden, skulle sättas lägre än det, som i allmänhet lägst gällde i övriga svenska dagliga tidningar, förklarade sig utskottet anse, att all skäligen anledning till klagan över annonsernas dyrhet skulle undanröjas, om priset kunde nedsättas från dåvarande 12 $\frac{1}{2}$ öre för petitrad (= 4 $\frac{4}{10}$ öre för millimetern) till 10 öre för dylik rad. Efter att vidare hava framhållit, att den viktigaste fordran, som borde ställas på en tidning av ifrågavarande slag, vore, att densamma bleve i största möjliga mån spridd i hela landet, så att dess innehåll bleve känt och beaktat av den stora allmänheten, varförutan hela kungörelsesystemet vore i grund och botten förfelat, påvisade utskottet, hurusom av alla dagliga tidningar, som utgaves i Stockholm, Post- och inrikes tidningar hade det lägsta prenumerantantalet, vida understigande alla de andras. Då följaktligen tidningen i sitt dåvarande skick icke lämpade sig för upptagande av officiella och legala kungörelser, ansåge utskottet en ändring i förevarande avseende påkallas av omsorgen om allmänhetens intresse. I likhet med motionären ansåge utskottet, att i stället för nämnda tidning borde utgivas en stats-tidning, som lämpligen kunde benämnas Sveriges allmänna tidningar. Tidningen borde utkomma varje helgfri dag och innehålla, förutom meddelanden från regeringen i den omfattning, som dittills varit fallet beträffande Post- och inrikes tidningar, endast annonser, nämligen dels officiella och legala kungörelser — däribland ock riksgäldskontorets, vilka säkerligen åsyftats av motionären med uttrycket »meddelanden från riksdagen i vissa ärenden» — och dels andra annonser av alla slag med undantag av sådana, vilkas innehåll vore i något avseende olagligt eller opassande. Annonspriset borde ej sättas högre än 10 öre för petitrad, och prenumerationspriset borde liksom priset å lösa nummer hållas synnerligen billigt samt gratis-utdelning äga rum till ämbetsverk, myndigheter och kommuner och tidningen dessutom framläggas å lämpliga offentliga lokaler. Utgivandet av tidningen, vilkens tryckning borde utbjudas på entreprenad, borde ske under civil- eller justitiedepartementets överinseende av en särskilt för ändamålet anställd person, vilkens avlöning kunde hållas mycket måttlig, då någon litterär eller politisk kompetens ej erfordrades, och vilken borde äga erforderliga, helst kvinnliga biträden för räkningsföring och korrekturläsning m. m. Att en dylik tidning, rätt skött, skulle inbringa medel, tillräckliga att betäcka ej allenast alla statsverkets utgifter för företaget, utan ock den ersättning, som borde tillkomma svenska akademien, hölle utskottet för högst

sannolikt, helst som det kunde antagas, att i en dylik tidning skulle i riklig mängd sökas plats även för privata annonser. Utskottet hemställde av huvudsakligen nu återgivna skäl om en utredning, huruvida ej, sedan det med utgivaren av Post- och inrikes tidningar gällande kontrakt efter vederbörlig uppsägning upphört att gälla, en tidning, avsedd att upptaga vissa meddelanden från regeringen ävensom officiella och legala kungörelser samt andra annonser, kunde under statsmyndighets kontroll utgivas och spridas på sätt utskottet antytt, samtidigt med att ersättning bereddes svenska akademien för den minskning i inkomst, som akademien genom upphävandet av Post- och inrikes tidningars officiella egenskap kunde visa sig komma att få vidkännas.

Utskottets hemställan bifölls utan votering av andra kammaren.

Det första kammarens tillfälliga utskott, som därefter fick frågan till behandling, kunde emellertid för sin del icke biträda detta beslut. Utskottet förmenade nämligen, att, även om svenska akademiens privilegium genom underlåtet förnyande kunde anses hava gått förlorat, det vore riksdagen föga värdigt att, sedan under mer än 50 år därefter nämnda privilegium fortlevat, påkalla åtgärder, som skulle tillintetgöra detsamma. Därjämte hyste utskottet ur klokhetsynpunkt betänkligheter mot den ifrågasatta statstidningen. Det överensstämde icke med de i allmänhet hos oss gällande grundsatser, att staten skulle för egen del inlåta sig på företaget att utgiva en tidning, som skulle redigeras av en statens ämbetsman såsom sådan, och ännu mindre vore det tillrådligt, att tidningen delvis skulle försörja sig med enskilda annonser och således inlåta sig på en för enskilda tidningar förlustbringande tävlan på ett för tidningars existens så viktigt område som annonseringen. Om åter de enskilda annonserna, vilka dessutom lätteligen kunde ådraga vederbörande utgivare ansvar och ersättningsskyldighet, uteslötes, och tidningen skulle i en mängd exemplar gratis utdelas samt hava lågt försäljnings- och annonspris, vore det tvivelaktigt, om den förmådde väl bära utgifterna och tillika lämna akademien full ersättning för dess förlust. I likhet med andra kammarens utskott ansåge dock utskottet det högeligen önskligt, att de legala kungörelserna erhöles vidsträcktare spridning, än då vore händelsen; och kunde detta huvudsakligen ske dels genom utdelande till myndigheter och korporationer av den i fråga om annonsering officiella tidningen och dels genom att medelst lägre prenumerationspris och mera lockande innehåll vid sidan om annonserna förvärva tidningen ökat antal prenumeranter. Även funne utskottet det beaktansvärt, om något kunde åtgöras till minskning i kostnaden för den lagtvingna annonseringen, vare sig genom lägre annonspris eller sådan lagändring, att kungörelse behöfve införas blott två gånger i de fall, där deras införande tre gånger då vore föreskrivet. Utskottet, som ansåge att frågan påkallade en närmare utredning, och att denna utredning borde i så litet bindande ordalag som möjligt överlämnas åt Kungl. Maj:t, hemställde fördenskull, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning, om och vilka åtgärder borde vidtagas för att de kungörelser, vilka enligt lag och författningar skulle i allmänna tidningarna införas, kunde vinna större spridning och medföra mindre kostnad, än då vore fallet.

Då detta utskottsbetänkande förekom till behandling inom första kammaren, hävdades där med styrka, att medan privilegiet i fråga om rätten att utgiva Post- och inrikes tidningar vore förfallet, ägde däremot det akademien givna privilegium att, så länge akademien utgäve nämnda tidning, få alla legala publikationer där

införda ännu gällande kraft. Vidare uppgavs, att utgifterna för en kostnadsfri utdelning av tidningen till varje kommun i riket skulle, enligt av akademien uppgjord kostnadsberäkning, belöpa sig till över 20,000 kronor om året.

Utskottets hemställan blev av första kammaren utan votering avslagen.

Vid 1889 års riksdag återupptogs frågan medelst en inom andra kammaren av herr A. P. Danielson väckt motion, däri tillika anhölls om visst anslagsbelopp för den begärda utredningens verkställande.

Statsutskottet, till vars behandling motionen överlämnades, hemställde i avgivet utlåtande om utrednings åvägabringande dels angående upprättandet av en statstidning i enlighet med andra kammarens beslut föregående år, och dels om och i vad mån, med anledning av den minskning i svenska akademins inkomster, som därav kunde föranledas, understöd borde beredas akademien till fullbordande av det pågående ordboksarbetet.

I en vid detta utlåtande fogad reservation av sju utskottsledamöter från första kammaren hemställdes om en utredning, vilka åtgärder borde vidtagas, för att de kungörelser, som enligt lag och författningar skulle i allmänna tidningarna införas, kunde på lämpligare sätt och för mindre kostnad, än då vore fallet, bliva för kommunerna i riket tillgängliga. I sådant syfte ifrågasattes av reservanterna, att de legala annonserna skulle i särskilt avtryck av Post- och inrikes tidningar tillhandahållas kommunerna mot ett pris, som endast motsvarade den verkliga kostnaden för en sådan upplagas utgivande.

Utskottets hemställan bifölls utan votering av andra kammaren, varemot första kammaren likaledes utan votering avtog såväl vad utskottet som reservanterna hemställt; och förklarades frågan härmed hava förfallit.

Vid 1890 års riksdag väcktes åter inom andra kammaren av herr A. P. Danielson motion i ämnet, däri hemställdes om ett förslagsanslag av högst 15,000 kronor att ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för utgivande av en statstidning i enlighet med andra kammarens beslut de två närmast föregående åren.

Statsutskottet tillstyrkte motionen, under framhållande av att enligt utskottets förmenande tidningens inkomster skulle, trots den kostnadsfria utdelningen till ämbetsverk, myndigheter och rikets kommuner, komma att fullt betäcka kostnaderna för dess utgivande.

Mot utskottets utlåtande, vilket denna gång ej innehöll något som helst uttalande om beredande av ersättning åt svenska akademien, reserverade sig samtliga utskottsledamöter från första kammaren.

Utskottets hemställan avstogs i båda kamrarna, i den andra efter anställd votering med 97 röster mot 89.

Vid 1895 års riksdag yrkade herr L. Jönsson i Sandby uti en inom andra kammaren avgiven motion, att utredning måtte verkställas, om och i vilka fall inskränkning kunde ske i den genom lag och författningar stadgade legala annonseringen.

Motionen bifölls av båda kamrarna på tillstyrkan av lagutskottet, som i sitt över motionen avgivna utlåtande särskilt framhöll, hurusom en förändring i fråga om den legala annonseringen vore önskelig dels ur synpunkten att söka åstadkomma

minskning i kostnaderna för vederbörande annonsörer och dels huvudsakligast av den anledning, att det stadgade annonseringssättet icke medförde den därmed åsyftade verkan att sprida kännedom om ett visst faktum eller en viss händelse till alla dem, som därav kunde hava intresse.

Den riksdagens skrivelse, som i ämnet avläts till Kungl. Maj:t, föranledde emellertid ej annan åtgärd än ändring beträffande kungörelsesättet i ett särskilt fall.

Slutligen väcktes vid 1896 års riksdag inom andra kammaren av herr L. Jönsson i Sandby en motion, däri hemställdes om föranstaltande, dels att den legala annonseringen måtte genom gratisutdelning till ämbetsverk, myndigheter och kommuner erhålla den största möjliga spridning i landet, och dels att kostnaden för denna annonsering, vilken kostnad icke borde sättas högre, än som nödvändigt fordrades för kungörelsernas uppsättning och tryckning m. m., måtte, vare sig annonseringen ägde rum i ett redan befintligt tidningsorgan eller helst i en ny legal annonstidning, bestämmas efter en taxa, som av Kungl. Maj:t efter utredning i ämnet fastställdes.

I motiveringen till denna hemställan framhölls i huvudsak följande: Den stora allmänheten, som i sina viktigaste intressen berördes av de i Post- och inrikes tidningar införda legala tillkännagivanden, hade rätt att fordra, att dessa komme till allmänhetens kännedom. Med hänsyn till nämnda tidnings obetydliga spridning lämpade den sig emellertid i sitt dåvarande skick icke för upptagande av dylika tillkännagivanden. Svenska akademien hade genom sitt privilegiibrev fått rätt att bestämma taxan för den legala annonseringen. Utan rimlig anledning hade denna från och med 1878 blivit höjd med 30 à 40 procent, och ingen säkerhet funnes, att den icke framdeles kunde höjas ännu mera. Det vore olämpligt, att en enskild korporation hade uteslutande bestämmanderätt över den beskattning, som genom nämnda annonsering vore pålagd icke blott den enskilde, utan jämväl staten och kommunerna, och som till väsentlig del drabbade många av landets fattigare samhällsmedlemmar. Då de flesta legala annonser måste införas tre gånger och sättningskostnaden därigenom kunde reduceras, skulle säkerligen vilken annan tidning som helst vilja ombesörja annonseringen mot mindre än hälften av den då utgående avgiften. Svårigheterna att få frågan om den lagtvungna annonseringen tillfredsställande löst bleve givetvis större, i samma mån som akademiens inkomster av Post- och inrikes tidningar år för år ökades. Antagligen skulle akademien icke vara obenägen att, mot erhållande av en viss summa för bedrivande av ordboksarbetet, avstå från rätten att besörja nämnda annonsering, synnerligast som inkomsten därav komme att väsentligt reduceras, om riksdagens uttalande för inskränkning i densamma ledde till någon påföljd. Och riksdagen skulle å sin sida förvisso icke underlåta att genom anslag understödja berörda arbete, helst som statsverket genom billigare annonsering säkerligen skulle få ersättning för vad därtill årligen utgäves. En ny legal annonstidning behövde ingen textavdelning. Borttoges de betydliga utgifterna för den i den nuvarande legala annonstidningen förekommande onödiga texten, kunde med säkerhet betydliga besparingar vinnas och de legala annonserna införas för mindre än hälften av det gällande priset. Beträffande beskaffenheten av en dylik tidning delade motionären den uppfattning, som kommit till uttryck i andra kammarens beslut vid 1888 års riksdag. Ett annat sätt vore att erbjuda den legala annonseringen till något redan befintligt tidningsorgan med stor

spridning. Ett lämpligt sådant vore ej svårt att finna. De legala annonserna kunde införas antingen på en från de övriga, icke legala, skild plats eller ock i en särskild bilaga, upptagande endast legala kungörelser.

Det andra kammarens tillfälliga utskott, till vars behandling motionen hänvisades, uttalade såsom sin uppfattning: att Post- och inrikes tidningar genom sin obetydliga spridning icke uppfyllde de krav, som allmänheten vore berättigad att ställa på en tidning för legala tillkännagivanden; att det vore olämpligt, att en enskild korporation hade uteslutande bestämmanderätt över den beskattning, som genom den legala annonseringen vore pålagd icke blott den enskilde, utan även staten och kommunerna; samt att en statstidning, avsedd för i lag föreskrivna kungörelser, skulle kunna utan förlust för statsverket utgivas med ett annonspris av omkring hälften av det dåvarande. Utan att vilja ingå i prövning, huruvida svenska akademiens privilegium på offentliggörande av legala tillkännagivanden vore förverkat eller icke, ville dock utskottet uttala såsom sin mening, att även om det vore förverkat, skulle det icke vara riksdagen värdigt att utan gottgörelse upphäva ett privilegium, som fått fortleva 60 år efter den tid, då det skulle hava förfallit, samt att svenska akademien vore en institution, vilkens väl borde ligga varje svensk man om hjärtat, och att enkannerligen dess ordboksarbete vore av den betydelse för vårt språk, att akademien icke finge berövas medel att kraftigt och ostört bedriva detsamma. Erforderliga penningmedel borde fördenskull på annat sätt beredas akademien, och riksdagen skulle därtill säkerligen befinnas villig, synnerligast om samtidigt kunde beredas någon lättnad i annonseringsbördan. Vad anginge motionärens alternativa förslag om utgivande av en statstidning med gratisutdelning till kommuner och ämbetsverk eller den legala annonseringens verkställande genom något redan befintligt tidningsorgan, hyste utskottet gent emot det senare alternativet allvarsamma betänkligheter. Att giva en enskild tidning ett dylikt monopol vore att premiera densamma på ett för alla dess konkurrenter rent av förkrossande sätt och skulle visserligen kunna förverkliga det eftersträfvade målet av billiga annonser med stor spridning men på samma gång försvåra tidningspressens tidsenliga utveckling och framåtskridande. Utskottet ansåge sig därför böra avstyrka detta förslag. Mot det förstnämnda alternativet ville utskottet anmärka, att det icke syntes lämpligt, att en statstidning inläte sig i konkurrens med enskilda tidningar i fråga om icke legala annonser, utan borde den inskränka sig till att vara vad benämningen statstidning antydde: en tidning för legala kungörelser. I övrigt funne emellertid utskottet detta alternativ vara beaktansvärt. Av huvudsakligen nu återgivna skäl hemställde utskottet, som ansåge frågan böra i så litet bindande ordalag som möjligt överlämnas åt Kungl. Maj:t, att riksdagen måtte anhålla om utarbetande av förslag dels till sådan ändring i sättet för den legala annonseringen, att denna icke bleve dyrare än vad till omkostnadernas betäckande krävdes och på samma gång erhöle den största möjliga spridning genom gratisutdelning till ämbetsverk och kommuner, och dels till åtgärder, varigenom svenska akademien hölles skadeslös för den minskning i inkomster, som måste uppkomma, om akademiens rättighet att ombesörja den legala annonseringen upphörde.

Andra kammaren biföll utan votering utskottets hemställan.

Det första kammarens tillfälliga utskott, till vilket frågan därefter hänvisades, lämnade i sitt över densamma avgivna avstyrkande utlåtande en utredning

angående beskaffenheten av och priset för de i Post- och inrikes tidningar med tillhörande leveransbilaga förekommande annonser.

Av denna utredning, som närmast avsåg att klargöra, i vad mån den mindre bemedlade delen av befolkningen berördes av de för den legala annonseringen gällande priser framgår:

att av den annonsinkomst, som debiterats för de under tiden från och med den 1 till och med den 20 mars 1896 utkomna nummer av tidningen med nämnda bilaga, belupit sig:

å annonser från bolag, banker, affärsmän, teatrar ävensom dödsannonser 26.7 procent;

å annonser om auktioner, stämningar, bevakningar, borgenärssammanträden, lagfarter, skiften, arv och testamenten, omyndighetsförklaringar, förkomna växlar och dylikt 51.7 procent;

å annonser om äktenskapsjäv och namnförändringar 1.1 procent; samt

å annonser från statsinstitutioner och kommuner (utom annonser från riksbanken och annonser om auktioner å kronoegendomar) 20.5 procent;

att enligt omförmälda beräkningar skulle å ett år belöpa sig:

1022 annonser om namnförändringar med ett medelpris om 0:46 kr. och

820 » » » » » » » » 1:24 »;

samt att enligt beräkningar, som grundats å tio nummer av tidningen under februari månad 1895, en årgång av densamma vid berörda tid kunnat antagas innehålla bland annat:

18,210	konkursannonser	.....	å	1: 41	kronor
2,940	lagfartsannonser	.....	»	2: 68	»
2,880	auktionskungörelser	.....	»	4: 80	»
2,100	annonser om arv	.....	»	2: 07	»
960	»	»	»	3: 43	»
330	»	»	»	0: 88	»
450	»	»	»	4: 88	»
300	»	»	»	4: 14	»
270	»	»	»	4: 31	»
210	»	»	»	1: 54	»
210	»	»	»	1: 45	»
150	»	»	»	3: 34	»
180	»	»	»	3: 48	»
180	»	»	»	4: 40	»
30	»	»	»	1: 67	»

I utskottsutlåtandet framhölls, hurusom den av utskottet sålunda verkställda utredningen icke gäve stöd för uppgiften, att den mindre bemedlade delen av landets befolkning till någon väsentligare del berördes av den legala annonseringen. Den omständigheten, att Post- och inrikes tidningars prenumerantsiffra ställde sig synnerligen låg, motvägdes enligt utskottets förmenande i icke ringa mån av det bland övriga tidningar rätt allmänt vedertagna bruk, att var för sin läsekrets meddelade de tillkännagivanden i nämnda tidning, vilka kunde för platsen vara av något intresse eller äga allmännare vikt; och det kunde ifrågasättas, om icke dessa tillkännagivanden på detta sätt nådde en större allmänhet, än om tidningens direkta

spridning uppbringades till jämförlighet med även de större dagliga huvudstads-tidningarnas. Men i vad fall som helst syntes icke så genomgripande åtgärder som de föreslagna behöva vidtagas för att åvägabringa den ökade spridningen av tidningens annonser. Utskottet föreställde sig, att därest det sammandrag av varje månads mera viktiga tillkännagivanden, vilket vid början av nästföljande månad såsom bihang till tidningen offentliggjordes, icke blott, såsom då vore fallet, tillhandahöllos dess prenumeranter, utan bereddess självständig spridning såsom gratisblad bland allmänheten, skulle denna åtgärd befinnas fullkomligt tillfyllestgörande. Icke alla annonser vore av lika vikt och icke överallt funnes lika intresse att få del av dessa tillkännagivanden. Mycket talades för en del år tillbaka om nödvändigheten för lantkommunerna att äga tillgång till tidningen, ehuru därför skulle möta hinder i dess höga prenumerationspris. Men sedan i följd därav detta pris från och med 1890 nedsatts med hälften för ifrågavarande kommuner, hade det påstådda intresset visat sig så försvinnande litet, att högst 11 kommuner något år begagnat sig av den medgivna förmånen. Tidningen hade emellertid icke blott sig ombetrodd den legala annonseringen, utan den tjänade därjämte regeringen till officiellt organ. Ville man nu, utan avseende å sistberörda förhållande, i den legala annonseringens intresse vidtaga anordningar, varigenom tidningen berövades den ekonomiska förutsättningen för sin existens, hade man ock därmed framtvingit behovet av nya anordningar även med hänsyn till åvägabringandet av ett annat officiellt tidningsorgan för regeringen. Detta finge icke förbises vid bedömandet av de ekonomiska resultat, vilka skulle för statsverket uppkomma av den ifrågasatta ändringen med den legala annonseringen. Det föreliggande ärendet syntes utskottet böra behandlas med synnerlig grannlagenhet såsom avseende en rättsfråga, vilken, därest icke vederbörande rättsinnehavare frivilligt inginge på att avstå från sin rätt, icke kunde lösas annorledes än på judiciell väg. Det anmärkningsvärda förhållande, att andra kammaren, utan att motionärens hemställen därtill givit anledning, för sin del anhallit om åtgärders vidtagande för att hålla svenska akademien skadeslös för den minskning i inkomster, som skulle inträda genom upphörandet av akademiens rätt till den legala annonseringen, utgjorde ett påtagligt bevis för även andra kammarens önskan att undvika till och med varje sken av någon åsyftad rättskränkning. Detta syftemål syntes dock än bättre vinnas genom att åt akademiens eget initiativ lämna de åtgärder, som i fråga om den legala annonseringen kunde anses önskliga.

Utskottets hemställen, att första kammaren icke måtte biträda medkammarens beslut, blev av förstnämnda kammare utan föregående överläggning bifallen.

De Post- och inrikes tidningar närmast motsvarande tidningar i våra nordiska grannländer.

I Norge utfärdades den 19 juni 1882 i enlighet med stortingets beslut en lag om utgivande av en offentlig kungörelsetidning. Jämlikt denna lag skall ifrågavarande tidning utgivas såsom bilaga till norsk författningssamling minst en gång i veckan samt innehålla — förutom kungörelser, som dessförinnan författningens enligt skulle införas i norsk rikstidning eller vederbörande stiftstidning — meddelanden från Norges bank, kungörelser om lediga tjänster och om exekutiva auktioner för försäljning av fast egendom samt andra offentliga kungörelser, som enligt Kungl. Maj:ts föreskrift skola däri intagas, varförutom statens och kommunernas myndigheter äga

att få i tidningen införda även andra offentliga kungörelser. Annonspriset skall bestämmas så, att kostnaderna för tidningens utgivande därigenom täckas. Tidningen skall kostnadsfritt tillställas de tjänstemän och funktionärer, som av Kungl. Maj:t bestämmas, samt till allmän kännedom utläggas på lämpliga ställen, såsom börser, tingsställen, kommunernas offentliga lokaler och järnvägsstationer m. m. Postverket ombesörjer mot viss ersättning tidningens utdelande. Närmare bestämmelser angående lagens tillämpning meddelas av Kungl. Maj:t eller den, som Kungl. Maj:t därtill bemyndigar.

Norsk kungörelsetidning utkommer i regel varje söckendag. Prenumerationspriset å tidningen, vilkens utgivande står under tillsyn av statssekreteriatet, som jämväl meddelar de närmare bestämmelserna angående gratisutdelningen, är 4 kronor om året. Annonspriset har alltsedan 1894 utgjort 9 öre för rad korpusstil och 7 öre för rad petitstil. Omkring 5,000 exemplar av tidningen utdelas kostnadsfritt eller hållas tillgängliga i förenämnda offentliga lokaler.

I *Danmark* utfärdades den 23 januari 1903 i överensstämmelse med riksdagens beslut en lag om utgivande av en statstidning från och med den 1 april påföljande år. Enligt denna lag skall ifrågavarande tidning, genom det allmännas försorg, utgivas varje söckendag samt innehålla de offentliga kungörelser, vilka dessförinnan författningsenligt skulle införas i »Berlingske Tidende» och övriga auktoriserade tidningar, samt därutöver allenast de meddelanden, som regeringen kan finna anledning att lämna allmänheten. Annonspriset fastställas av inrikesministern; och har denna likaledes att bestämma vilka kungörelser som skola intagas kostnadsfritt samt prenumerationspriset för tidningen och vilka myndigheter som skola få densamma sig tillsänd gratis ävensom de åtgärder, som skola vidtagas för att för allmänheten underlätta delfäendet av tidningens innehåll.

Enligt av inrikesministeriet den 6 februari 1904 utfärdad kungörelse utgör prenumerationspriset å tidningen 4 kronor om året samt annonspriset 25 öre för varje kungörelse utan hänsyn till dess storlek och det antal gånger, som den införes, samt därutöver 10 öre för varje rad korpusstil.

I cirkulär från inrikesministeriet den 1 i sistnämnda månad är vidare föreskrivet, att de kungörelser, vilkas gäldande skulle ankomma å staten, men vilka dittills införts kostnadsfritt i de auktoriserade tidningarna, skola utan betalning intagas i statstidningen, samt att bland andra samtliga kommunalbestyrelser skola utan ersättning få tidningen sig tillsänd med anmaning att söka ombesörja, det tidningen framlägges eller uppspikas på en för vederbörande kommuns medlemmar lätt tillgänglig plats.

I *Finland* finnes sedan gammalt en officiell tidning, vilken utkommer dels å svenska språket under titeln: Finlands allmänna tidning, och dels å finska språket. Denna tidning, i vilken införas legala annonser och tillkännagivanden på sätt därom i lagar och författningar särskilt föreskrivits, utgives av en utav kejsrerliga senaten utsedd redaktion och tryckes i senatens tryckeri. Den tillställs kostnadsfritt endast senatens expeditioner. Annonss- och prenumerationsprisen bestämmas av senaten och äro för närvarande, annonspriset 10 penni för petitrad och prenumerationspriset 8 finska mark för helt år.

Som ovan antytts, väcktes i andra kammaren år 1910 av herr Lindhagen en motion nr 203, däri bland annat yrkades att riksdagen ville hemställa, att Kungl. Maj:t måtte taga i övervägande, huruvida och under vilka villkor Post- och inrikes tidningar kunde upphöra samt ersättas med en statstidning för den legala annonseringen och meddelanden från regering och riksdag m. m.

Andra kammarens tillfälliga utskott nr 5, som behandlade motionen hemställde,

att andra kammaren i anledning av förevarande motion ville för sin del besluta, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes taga i övervägande, huruvida åtgärder böra vidtagas för tillgodoseendet av de utav utskottet beträffande Post- och inrikes tidningar angivna önskemål samt, därest hinder därför skulle finnas möta, huruvida och under vilka förutsättningar nämnda tidning kan upphöra samt ersättas med en statstidning av den utav utskottet angivna beskaffenhet.

I sin motivering anför utskottet huvudsakligen följande:

Den meningen hade sedan länge varit allmänt rådande, att Post- och inrikes tidningar med hänsyn till sin ringa spridning icke tillfredsställande fyller de krav, som med fog kunna ställas å ett organ för den legala annonseringen.

Väl var det så att för åtskilliga av de förhållanden, som skola kungöras i Post- och inrikes tidningar, även annat kungörelsesätt är föreskrivet, såsom i ortstidning eller i vederbörande kyrkor eller länskungörelser, ävensom åtskilligt av vad som kungöres i Post- och inrikes tidningar sprides vidare genom notiser i den övriga pressen. Detta skedde dock ej med ett flertal för vederbörande intressenter synnerligen viktiga tillkännagivanden, såsom exempelvis kungörelser om arv å till vistelseort okända bodelägare, personers försättande i omyndighetstillstånd eller förklarande för döda samt stämningar och konkursansökningar gentemot å okänd ort vistande personer m. m.

Att anstalter borde träffas för åstadkommande av större spridning bland allmänheten av den publikation som innehåller de legala tillkännagivandena, ansåg utskottet vara ovedersägligt. Därför torde det vara erforderligt att låta i avsevärd utsträckning gratis sprida den ifrågavarande publikationen.

Motionären hade ock fäst uppmärksamheten å olämpligheten av att en publikation, som innehåller de legala tillkännagivandena, på ett partifärgat sätt uttalar sig i sociala och politiska ämnen för dagen. Motionärens uppfattning om det principiellt oriktiga i ett dylikt förhållande delades till fullo av utskottet.

Vidare vore något synnerligen olämpligt att en korporation som Svenska akademien skall äga att bestämma det pris, efter vilket såväl staten som kommuner och enskilda hava att betala de tillkännagivanden, vilkas införanden i Post- och inrikes tidningar är föreskrivet i lag och författningar.

Beträffande nämnda tidnings upphörande och ersättande av en verklig statstidning, avsedd för den legala annonseringen och möjligen även för tillkännagivanden från regeringen och riksdagen ville utskottet framhålla att, som det syntes utskottet på fullgoda skäl, man ansett, att, även om tidningsprivilegiet skulle i rättsligt hänseende finnas vara förfallet, det icke vore riksdagen värdigt att beröva Akademien inkomsterna av Post- och inrikes tidningar, utan att lämna henne vederlag därför.

En statstidning ansågs böra upptaga, förutom de kungörelser och annonser, som enligt lag eller särskilda föreskrifter skola genom allmän tidning offentliggöras. de tillkännagivanden och uppsatser, som enligt det mellan nuvarande utgivaren av Post- och inrikes tidningar samt Kungl. Maj:t gällande kontrakt åligger den förre att utan ersättning intaga i nämnda tidning. Att utsträcka en dylik tidnings uppgift att vara ett språkrör för regeringens åsikter och önskingar i de inom pressen debatterade politiska spörsmålen, ansåg utskottet icke vara att tillråda. Möjligen skulle tidningen ock böra innehålla, utom vissa meddelanden från riksgäldskontoret, kortfattade uppgifter från riksdagen, meddelade från dess kansli, men någon text därutöver syntes utskottet i en dylik tidning icke böra ifrågakomma. I vad mån en sådan tidning lämpligen bör upptaga andra annonser än de legala, hade tidigare inom riksdagen varit föremål för olika meningar. Vägande skäl hade därvid enligt utskottets mening anförts emot, att en tidning av förevarande slag skulle i obe-gränsad utsträckning emottaga enskilda annonser.

Prenumerationspriset å den ifrågasatta tidningen borde sättas betydligt lägre än det för Post- och inrikes tidningar nu gällande. För vinnande av den vidsträcktare spridning av tidningen bland allmänheten som betingas av dess egenskap att vara organ för den legala annonseringen borde tidningen bliva i avsevärd utsträckning kostnadsfritt utdelad. Angående annonspriset syntes det utskottet önskvärt, att priset för densamma anpassades så, att de med tidningens utgivande för- enade kostnader komme att täckas, utan att statsverket därpå bereddades något nämnvärt överskott. Att priset i så fall skulle komma att understiga det för Post- och inrikes tidningar nu gällande var antagligt. I den mån åter som den ifråga- satta tidningens spalter skulle hållas öppna även för andra annonser än legala torde invändningar ej med fog kunna göras emot att tidningen lämnade ett däremot svarande överskott. Bestämmandet av annonspriset borde tillkomma Kungl. Maj:t. Då utskottet emellertid hyste tvivel om lämpligheten av att i större omfattning utvidga uppgiften för en statstidning, hade det icke ansett att i händelse av Post- och inrikes tidningars upphörande nödigbefunna årsanslag till Svenska akademien skulle kunna i nämnvärd mån beredas medel på det av motionären anvisade sätt, d. v. s. ur tidningens annonsinkomster.

De missförhållanden som förefunnos beträffande nämnda tidning, skulle kunna undanröjas utan att tidningen upphörde eller statsverket därför åsamkades någon kostnad genom att få tidningen mera spridd bland allmänheten. så att den bättre än hittills varit fallet kan komma att uppfylla sitt ändamål. En kostnadsfri ut- delning av tidningen i ganska stor utsträckning förordades. Bl. a. syntes liksom i Norge och Danmark envar av rikets cirka 2,500 kommuner böra äga att gratis bekomma tidningen.

En motvikt mot den ökning i utgifter som uppkomme genom denna gratis- utdelning kunde ernås genom att tidningens textinnehåll bleve begränsat till vad som föreslagits i fråga om den beramade statstidningen.

Därest de önskemål, vilka utskottet sålunda tillåtit sig uttala beträffande Post- och inrikes tidningars text och gratisutdelning samt fastställandet av den för de legala annonserna av akademien antagna taxa, skulle visa sig genom för- handlingar med akademien kunna förverkligas, syntes det utskottet, som om med frågan om tidningens upphörande och ersättande av en statstidning skulle utan olägenhet kunna anstå till en tidpunkt, då något större anslag för ordboksarbetet

icke längre erfordrades och frågans lösning kunde ske utan att för statsverket medföra väsentliga utgifter.

Skulle åter hinder möta för nämnda önskemåls realiserande, särskilt vad angår gratisutdelningen av Post- och inrikes tidningar, anser emellertid utskottet att det, i enlighet med motionärens hemställan, borde tagas under omprövning, huruvida och under vilka förutsättningar nämnda tidning kunde upphöra samt ersättas med en statstidning av den utav utskottet angivna beskaffenheten.

Utskottets yrkande vann andra kammarens bifall.

Sedan beslutet delgivits första kammaren hänvisade denna ärendet till sitt första tillfälliga utskott.

I ett utlåtande, nr 16, hemställde sistnämnda utskott att första kammaren måtte så till vida biträda andra kammarens i ärendet fattade beslut, att första kammaren ville för sin del besluta, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes utreda huruvida och under vilka former Post- och inrikes tidningar såsom organ för allmänna kungörelser och legala annonser kunde kostnadsfritt komma rikets samtliga kommuner till handa.

Vad anginge tidningens textinnehåll borde, så länge akademien bibehölls vid sin gamla rätt att utgiva tidningen, dess medlemmar äga tillfälle att där framlägga sina åsikter med avseende på vitterhet och skön konst samt att genom anmälningar och kritiker följa och fästa uppmärksamhet på företeelserna på detta område och sålunda tillgodose de intressen, vilkas vårdande särskilt ålåg akademien. Beträffande texten i övrigt skulle en avsevärd besparing antagligen kunna vinnas genom indragning av utrikes- och följetongsavdelningarna m. m., men det kunde å andra sidan ej bestridas att särskilt utrikesavdelningen för många läsare hade ett visst intresse.

Under alla förhållanden borde tidningens hållning i politiska och sociala frågor vara neutral, så att tidningen i dylika frågor icke uttalade sig i viss parti-riktning.

Beträffande önskemålet, att Kungl. Maj:t måtte komma att fastställa taxa för de i tidningen förekommande legala annonser, anslöte sig utskottet till andra kammarens uppfattning härutinnan.

Däremot ansåge utskottet det icke nödigt eller lämpligt, att hos Kungl. Maj:t för närvarande begärdes en alternativ utredning angående tidningens ersättande med en statstidning.

Detta utlåtande blev av första kammaren godkänt och som andra kammarens beslut i frågan således icke blivit oförändrat antaget, blev ärendet jämlikt 63 § riksdagsordningen för vidare behandling återlämnat till andra kammaren, varefter denna genom beslut hänvisade ärendet till sitt femte tillfälliga utskott för förnyad behandling.

Detta hemställde:

att andra kammaren, med frånträdande av sitt förut i ärendet fattade beslut, ville biträda första kammarens beslut, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla det Kungl. Maj:t täcktes utreda huruvida och under vilka villkor Post- och inrikes tidningar såsom organ för allmänna kungörelser och legala annonser må kostnadsfritt komma rikets samtliga kommuner tillhanda.

Denna utskottets hemställan bifölls den 14 maj av andra kammaren, varpå riksdagen den 2 juni 1910 avlät skrivelse i ärendet till Kungl. Maj:t.